

UDKAST af 21.maj 2012 / LK / LGE

Regionshuset
Viborg
Jord og Råstoffer

Vejskilt i Grenå, Norddjurs Kommune.

Henvendelse vedr. forslaget:
Mail direkte til
Miljoe@ru.rm.dk
eller
ring på 7841 5193

FORORD	5
1. INDLEDNING	6
2. FAKTA OM REGION MIDTJYLLANDS RÅSTOFPLAN	7
Ændret myndighedsstruktur	7
Borgerinddragelse.....	8
Litteraturhenvisning	10
3. HVAD ER EN RÅSTOFFOREKOMST	11
4. RETNINGSLINIER FOR DEN FREMTIDIGE RÅSTOFFORSYNING	12
5. REDEGØRELSE TIL RÅSTOFPLANENS RETNINGSLINIER	15
1. Råstofgraveområder og råstofinteresseområder.....	15
2. Øvrige områder	15
3. Særlige forudsætninger for fremtidige råstofgraveområder	16
4. Tilgængelighed.....	17
5. Udnyttelsesgrad.....	17
6. Genbrug	17
7. Efterbehandling.....	17
8. Fyldjord.....	18
9. Interesseafvejning.....	18
10. Anmeldte rettigheder.....	19
11. Kommuneplanen.....	19
6. VIRKELIGGØRELSE	20
7. RÅSTOFFORBRUG OG BEHOV	21

Råstofindvinding 2010.....	21
Råstofindvinding 1998 – 2010.....	22
Sømaterialer m.v.	24
Det fremtidige behov for råstoffer	25
Fyldsand m.v.	25
Kvalitetsmaterialer sand, grus og sten.....	25
Genbrug	25
Statsvejprojekter	26
8. VURDERING AF RESERVER/RESSOURCER FOR DE ENKELTE RÅSTOFFER.	28
Sand, grus og sten	29
Arealforbrug ved råstofindvinding	32
9. KORTLÆGNINGSSTRATEGI OG ANDRE OPGAVER FREM TIL NÆSTE RÅSTOFPLAN	34
10. ANMELDTE RETTIGHEDER.....	35
Forhistorie.....	35
11. MILJØVURDERING	37
Formål.....	37
Miljøvurdering og miljørapporter.....	37
12. AGENDA 21	39
Lokal Agenda 21-strategi.....	39
Hvad kræver loven?.....	39
Samspil med Den regionale udviklingsplan	39
Agenda 21 og bæredygtig udvikling.....	39

Forord

Region Midtjyllands anden råstofplan, Råstofplan 2012 foreligger nu.

Råstofplanen fastlægger, hvor der i Region Midtjylland kan gives tilladelse til at indvinde regionens naturgivne råstoffer – dvs. sand, grus, sten, kvartssand, ler, moler, plastisk ler, tørv og kalk.

Planen skal ses som en revision af den gældende plan, Råstofplan 2008.

Regionsrådet har valgt at tage udgangspunkt i råstofgraveområderne og råstofinteresseområderne i den gældende Råstofplan 2008; men der er også foretaget justeringer og ændringer. Visse steder markante udvidelser og derudover en halv snes helt nye udpegninger - bl.a. til erstatning for ligeså mange udgåede råstofgraveområder.

Graveområderne kan ses kommunevis i planens kortbilag ([Bilag 1 – Oversigt og kortbilag](#)). De detaljerede kort for hvert enkelt råstofgraveområde og råstofinteresseområde kan ses på hjemmesiden <http://www.raastofplan-midt.dk>

Der har været sendt et "Forslag til Råstofplan 2012" i høring i årets første kvartal. Regionen har modtaget en række bemærkninger, indsigelser og forslag. Et resumé af disse kan ses i en [Hvidbog \(bilag 2\)](#).

Regionsrådet har med planen – i overensstemmelse med de indkomne bidrag fra debatfasen – tilstræbt at varetage råstofinteressen på den ene side og bl.a. natur og miljø på den anden side.

Venlig hilsen

.....
Underskrift

Bent Hansen
Formand for Regionsrådet

1. Indledning

Råstof er en del af grundlaget for den økonomiske vækst. De naturlige råstoffer i regionens undergrund bidrager med materialer til så forskellige formål som vejanlæg, asfalt, beton, mursten, jordforbedringskalk samt sphagnum til gartnerier og haver, og udgøres af almindeligt sand og grus, ler, kalk og tørv.

Råstofindvinding er ofte i strid med en række hensyn. Når der graves efter råstoffer, foretages der samtidig et væsentligt indgreb i landskabet og som al anden industri, kan indvinding af råstoffer ligeledes medføre en u hensigtsmæssig påvirkning af natur- og miljø.

Indvindingen af råstoffer i Region Midtjylland har varieret fra ca. 13 mio. m³ til knap 7 mio. m³, med et gennemsnit på små 10 mio. m³ i perioden 2001- 2010. Både 2009 og 2010 lander på de knap 7 mio. m³.

Derudover importeres knust granit via regionens havne. I havnene losses også sand, grus og sten, der indvindes på søterritoriet. På søterritoriet hentes også store mængder sand, mere end 2 mio. m³, som anvendes til strandfodring.

I de fleste råstofgraveområder er råstoffernes omfang og kvalitet kortlagt – enten af de tidligere amter eller af regionen. Visse steder har private lodsejere eller entreprenører dog foretaget egen kortlægning. Der kan dog være store forskelle på det aktuelle vidensniveau. Region Midtjylland er i fuld gang med og vil fortsat søge at forbedre viden om de tilgængelige råstofreserver, så der kan udarbejdes en forbedret samlet opgørelse over både råstofreserverne og -ressourcerne i regionen.

En af Region Midtjyllands vigtige opgaver er at lave en råstofplan for hele regionen, der sikrer at der er udlagt tilstrækkelige råstofforekomster i en planperiode (12 år). Råstofplanen fastlægger, hvor der i fremtiden kan foregå indvinding af råstoffer. Det drejer sig fortrinsvis om sand/grus/sten; men også råstoffer som kvartssand, ler, moler, plastisk ler, tørv og kalk.

Denne Råstofplan 2012" er en revision af den gældende Råstofplan 2008.

Region Midtjylland offentliggør hermed planen i i 4 uger perioden fra XX. august 2012 til XX. september 2012, hvor der ifølge råstofloven kan klages over retlige forhold.

Klager sendes til Region Midtjylland med posten eller elektronisk til Miljoe@ru.rm.dk . Herefter videresendes de indkomne klager til Natur- og Miljøklagenævnet.

" Råstofplan 2012 for Region Midtjylland" kan ses under **råstofplan** på regionens hjemmeside på internetadressen: <http://www.raastofplan-midt.dk>

2. Fakta om Region Midtjyllands råstofplan

Faktaboks 1

Regionsrådet skal iflg. Råstoflovens § 5a udarbejde en plan for indvinding af og forsyning med råstoffer.

Regionsrådet skal fastlægge de overordnede retningslinier for råstofindvindingen, herunder udlæg af graveområder og råstofinteresseområder i råstofplanen.

Råstofplanen skal omfatte en periode på mindst 12 år.

Kommunalbestyrelserne er bundet af råstofplanen i deres planlægning og administration.

I Region Midtjylland indvindes følgende råstoffer:

sand, grus og sten,

kalk,

ler,

plastisk ler,

moler og

tørv.

Ud over de nævnte råstoffer indvindes der også gas fra lossepladser.

I løbet af perioden må det forventes, at en del af de nuværende graveområder for grus og sten vil blive tømt.

For de øvrige råstoffers vedkommende er der råstoffer til en længere årrække.

Ændret myndighedsstruktur

I forbindelse med kommunalreformen vedtog Folketinget en ændring af råstofloven, der ændrer myndighedsstrukturen, så administrationen af råstofloven deles mellem regionsråd og kommunalbestyrelse.

Regionsrådet har ansvaret for kortlægning af råstoffer og planlægning for råstofindvinding. Kommunalbestyrelsen har ansvaret for at give råstoftilladelser og føre tilsyn med råstofindvinding.

Den regionale råstofplan er en sektorplan, som kommunalbestyrelsen er bundet af i den kommunale planlægning. Samtidig udgør råstofplanen kommunalbestyrelsens administrationsgrundlag for afgørelser om råstofindvinding.

Planlægning og administration af råstofindvinding sker i henhold til råstofloven, men har også sammenhæng med en række andre love, der ifølge deres indhold og ordlyd har bestemmelser, der vedrører råstofindvinding, og som derfor skal inddrages i sagsbehandlingen, jf. råstoflovens § 8 om samordningspligten.

Det er Staten der administrerer råstoffer på havbunden/søterritoriet. Dvs. på søterritoriet er det Staten som foretager kortlægning, planlægning og meddeler tilladelser til råstofindvinding.

Borgerinddragelse

Forud for dette "Forslag til Råstofplan 2012" har et debatoplæg: "Indkaldelse af idéer og forslag - Råstofplan 2012", og en redegørelse: "Råstofredigelse – Har vi brug for en ny råstofplan" været udsendt i første kvartal af 2011 – jf. faktaboks 2.

Faktaboks 2

Råstoflovens bestemmelse om udarbejdelse af råstofplanen:

§ 6 a. Før udarbejdelsen af et forslag til råstofplan eller ændringer hertil indkalder regionsrådet ideer, forslag m.v. med henblik på planlægningsarbejdet. Indkaldelse sker ved offentlig bekendtgørelse.

Stk. 2. Indkaldelsen skal indeholde en beskrivelse af status på området og beskrivelse af hovedspørgsmål for den kommende planlægning. Indkaldelsen sker med en svarfrist på 8 uger.

Stk. 3. Regionsrådets forslag til råstofplan udsendes i offentlig høring med en frist på 8 uger til at fremsætte indsigelser.

Stk. 4. En råstofplan kan ikke vedtages endeligt, hvis miljøministeren til varetagelse af statslige interesser har modsat sig dette skriftligt over for regionsrådet inden udløbet af indsigelsesfristen. Forslaget kan herefter først vedtages, når der er opnået enighed mellem parterne om de nødvendige ændringer.

Stk. 5. I forbindelse med den endelige vedtagelse af råstofplanen kan der foretages ændring af det offentliggjorte planforslag. Berører ændringen på væsentlig måde andre myndigheder eller borgere end dem, der ved indsigelse har foranlediget ændringen, kan vedtagelsen af planen ikke ske, før de pågældende har fået lejlighed til at udtale sig. Ved væsentlige ændringer i et forslag til råstofplan skal miljøministeren have lejlighed til at udtale sig. Regionsrådet fastsætter en frist herfor. Hvis ændringen er så omfattende, at der reelt foreligger et nyt planforslag, skal dette offentliggøres efter reglerne i stk. 3.

Stk. 6. Regionsrådet sørger for offentlig annoncering af den endeligt vedtagne råstofplan. Ved annonceringen skal der gives klagevejledning og oplysning om klagefrist. Råstofplanen sendes samtidig til miljøministeren samt til øvrige myndigheder, hvis interesser berøres. Råstofplanen skal være offentlig tilgængelig.

Stk. 7. Regionsrådet gennemgår råstofplanen hvert fjerde år i forbindelse med revision af den regionale udviklingsplan for at vurdere, om der er behov for justeringer eller revision. Til brug for vurderingen udarbejdes en redegørelse, som udsendes i offentlig høring i mindst 8 uger. På dette grundlag beslutter regionsrådet, om der er behov for at udarbejde en ny råstofplan.

Stk. 8. Proceduren for udarbejdelse af tillæg til en råstofplan følger bestemmelserne i stk. 1-7.

Stk. 9. Miljøministeren kan i særlige tilfælde pålægge regionsrådet at tilvejebringe en råstofplan med et nærmere bestemt indhold.

I foråret 2011 oprettede Region Midtjylland en følgegruppe med interessenter fra kommunerne, erhvervet og forskellige interesseorganisationer. Følgegruppen blev oprettet med det formål at få hørt de berørte parter og få ideer til at udfærdige et debatoplæg.

Referater fra følgegruppens 5 møder kan ses på hjemmesiden <http://www.raastofplan-midt.dk>

Debatfasen foregik i første halvdel af 2011, og resulterede i en lang række bemærkninger, indsigelser, forslag og idéer fra kommuner, organisationer, virksomheder og privatpersoner.

Disse bidrag har – sammen med (embedsmands-)møder med samtlige regionens kommuner - været med til at danne grundlag for regionens arbejde med at gøre "Forslag til Råstofplan 2012 for Region Midtjylland" færdigt, og sende i høring i begyndelsen af 2012.

Et resumé af de indkomne indsigelser og bemærkninger kan ses i en [Hvidbog \(bilag 2 – Hvidbog – Oversigt over indkomne bemærkninger mv. til "Forslag til Råstofplan 2012"](#).

" Råstofplan 2012" kan ses under **råstofplan** på regionens hjemmeside <http://www.raastofplan-midt.dk>

Derudover er der mellem regionerne etableret et uformelt samarbejde, som f.eks. vil følge og følge op på eventuel "grænseproblemer" med bl.a. import/eksport over regionsgrænserne.

Regionens "Forslag til Råstofplan 2012" tager udgangspunkt i råstoflovens formålsparagraf om en bæredygtig udvikling efter en samlet interesseafvejning og efter en samlet vurdering af de samfundsmæssige hensyn – jf. faktaboks 3.

Faktaboks 3

Råstoflovens formålsparagraf:

§ 1. Lovens formål er at sikre:

- 1) at udnyttelsen af råstofforekomsterne på land og hav sker som led i en bæredygtig udvikling efter en samlet interesseafvejning og efter en samlet vurdering af de samfundsmæssige hensyn, der er nævnt i § 3,
- 2) at indvinding og efterbehandling tilrettelægges således, at det efterbehandlede areal kan indgå som led i anden arealanvendelse,
- 3) en råstofforsyning på længere sigt,
- 4) at råstofferne anvendes i forhold til deres kvalitet, og
- 5) at naturbundne råstoffer i videst muligt omfang erstattes af affaldsprodukter.

§ 2. Loven omfatter sten, grus, sand, ler, kalk, kridt, tørv, muld og lignende forekomster. Loven gælder ikke for råstoffer, der er omfattet af lov om anvendelse af Danmarks undergrund.

§ 3. Ved lovens anvendelse skal der på den ene side lægges vægt på råstofressourcernes omfang og kvalitet og en sikring af råstofressourcernes udnyttelse samt tages erhvervsmæssige hensyn. På den anden side skal der lægges vægt på miljøbeskyttelse og vandforsyningsinteresser, beskyttelse af arkæologiske og geologiske interesser, naturbeskyttelse, herunder bevarelsen af landskabelige værdier og videnskabelige interesser, en hensigtsmæssig byudvikling, infrastrukturplanlægning, jord- og skovbrugsmæssige interesser, sandflugtsbekæmpelse og kystsikkerhed, fiskerimæssige interesser, ulemper for skibs- og luftfarten samt ændringer i strøm- og bundforhold.

Litteraturhenvisning

- Bekendtgørelse af lov om råstoffer - nr. 950 af 24/09/2009
- Bekendtgørelse af lov om forurenede jord – nr. 1427 af 04/12/2009
- Lov om miljøvurdering af planer og programmer – nr. 936 af 24/09/2009
- Bekendtgørelse af lov om planlægning – nr. 1027 af 20/10/2008
- Administration af råstofloven. En vejledning til regioner og kommuner. Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen. 2007.
- "Regionernes råstofplanlægning på land. Notat om forhold, der skal lægges vægt på, ved revision af råstofplaner 2012". Miljøministeriet, By- og Landskabsstyrelsen, november 2010.
- "Råstofplan 2008 for Region Midtjylland", Region Midtjylland 2008.
- Debatoplæg: "Indkaldelse af idéer og forslag - Råstofplan 2012", Region Midtjylland januar 2011.
- Redegørelse: "Råstofredigørelse – Har vi brug for en ny råstofplan", Region Midtjylland januar 2011.
- "Forslag til Råstofplan 2008 for Region Midtjylland", Region Midtjylland 2012.
- Danmarks Statistik
- Naturstyrelsen, Miljøministeriet – (Indvinding på havet)

3. Hvad er en råstofforekomst

Råstoffer defineres som de jord- og bjergarter, det kan betale sig at udnytte.

Sand, grus og sten findes overalt i de øverste lag af den danske undergrund, men det er ikke rentabelt at udnytte forekomsterne alle steder.

Ler findes både i overfladenære smeltevandsaflejringer og moræneaflejringer samt dybere-liggende havaflejringer i form af **plastisk ler**.

Kalk er ligeledes en normalt dybtliggende havaflejring, men visse steder findes kalk så tæt på jordoverfladen, at den kan indvindes.

Dette gælder også for **moler**, som er en havaflejring, som bl.a. findes overfladenært på Fur, og er baggrund for en molerindustri på øen.

Tørv er dannet i vådområder og udnyttes i dag som råstof for en spagnumproduktion.

Det kan ikke betale sig at udnytte råstofferne alle steder. Om et råstof udnyttes afhænger bl.a. af udbud og efterspørgsel samt tilgængelighed.

Indvindingen af råstoffer i Region Midtjylland har de sidste 10 år gennemsnitlig udgjort 10 mio. m³; men med store variationer – fra knap 7 mio. m³/år til godt 13 mio. m³/år.

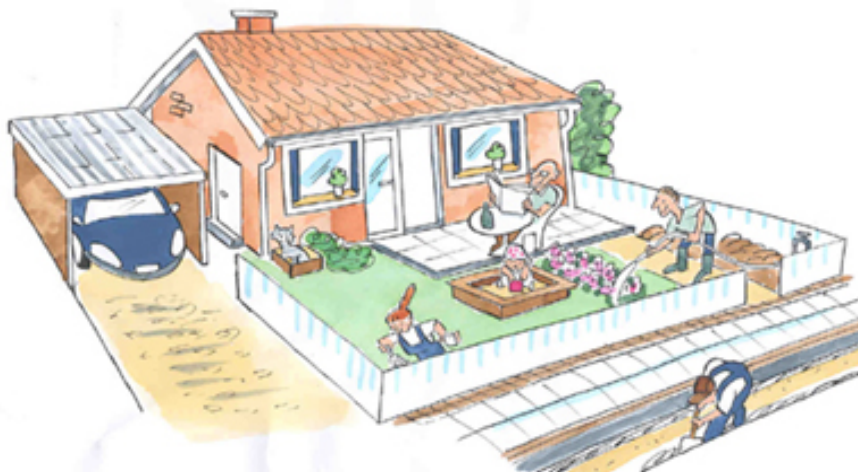
Der importeres knust granit via regionens havne – bl.a. Horsens og Randers.

Fra havområdet/søterritoriet losses sand, grus og sten - bl.a. havnene Århus og Thyborøn.

Import fra udlandet udgør stadig en begrænset mængde, men fra havområdet er mængden jævnt stigende og nærmer sig ½ mio. m³ på årsbasis. Dvs. indvinding fra havområdet udgør ca. 5 % af regionens råstofbehov.

Læs mere om råstoffer i kapitel 7.

Danske råstoffer i hverdagen:

Ler til mursten og tagsten. **Kalkmørtel** til puds. **Kalk og kvartssand** i vinduesglas. **Kalk** i plastiktagrender og -tag. **Ler, sten og grus** i mineraluld. **Sandsten og grus** til belægninger. **Kalk** til aviser og ugeblade. **Sand** til sandkassen. **Moler** til kattegrus. **Kridt** i hvid maling. **Tørv** i spagnum. **Kalk** til gummistøvler. **Sand, grus og kalk** i betonfliser. Brosten og kantsten af **granit**. **Sand og grus** til vejmaterialer.

4. Retningslinier for den fremtidige råstofforsyning

Fakta boks 4

Planens retningslinier er en lettere revision af gældende retningslinier fra Råstofplan 2008.

Dog er retningslinie 3 om Administrationsområde Glatved er taget helt ud. (Store dele af området er blevet til gengæld udlagt som kommende råstofgraveområde eller råstofinteresseområde).

Den nye retningslinie 3 beskriver en enighed mellem region og kommuner om forudsætningerne og betingelserne for at fire konkrete råstofgraveområder kan udlægges i råstofplanen.

Med offentliggørelsen af Råstofplan 2012 for Region Midtjylland erstattes retningslinierne i Råstofplan 2008 med denne plans retningslinier.

Mål

Det er regionsrådets mål, at vigtige råstoffressourcer bevares tilgængelige for en fremtidig udnyttelse, og at indvinding og anvendelse af råstoffer samt den tilhørende efterbehandling planlægges og gennemføres på en så bæredygtig måde som muligt.

Formål

Hensigten med retningslinierne er at give råstofindvinding første prioritet inden for de udlagte graveområder. Det betyder, at en ansøgning ikke vil kunne afvises med henvisning til andre generelle interesser, såsom landbrugsjordens dyrkningsværdi, natur og landskabsinteresser, hensyn til grundvand eller til fremtidig byudvikling. Retningslinierne er på den anden side ikke til hinder for, at specifikke anlæg, herunder veje og andre strækingsanlæg, kan etableres inden for områderne. Der vil kunne stilles vilkår i gravetilladelsen, eksempelvis for at forebygge forurening af omgivelserne og grundvandet.

Lovgivningens generelle bestemmelser, herunder bl.a. naturbeskyttelseslovens bestemmelse i § 3 og bygge- og beskyttelseslinjer, sættes ikke ud af kraft med retningslinierne. Det samme gælder for museumsloven.

Det er hensigten, at der i samarbejde med råstofindvinderen, lodsejeren og kommunerne udarbejdes efterbehandlingsplaner for de enkelte graveområder i takt med behovet herfor. Det er kommunerne der fastlægger vilkårene for efterbehandlingen.

Der kan i disse planer fastsættes nærmere aftaler og vilkår for arealernes udnyttelse og efterbehandling.

1. Råstofgraveområder og råstofinteresseområder

Der reserveres arealer til **råstofgraveområder** og til **råstofinteresseområder** som vist på kortbilagene i planen. Råstofgraveområder og råstofinteresseområder skal som udgangspunkt friholdes for aktiviteter, som varigt kan forhindre eller besværliggøre senere råstofindvinding. Regionsrådet kan - efter forespørgsel og konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde – tillade en aktivitetsændring. Råstofindvinding kan kun finde sted inden for de udlagte råstofgraveområder - jf. dog retningslinie 2.

2. Øvrige områder

Råstofindvinding kan undtagelsesvis foregå uden for de udlagte råstofgraveområder, når samfundsmæssige interesser taler for det, når hensyn til grundvands-, jordbrugs- og øvrige beskyttelsesinteresser ikke konkret taler imod, og når arealforbruget er begrænset. Derudover

skal regionsrådet i hvert enkelt tilfælde acceptere råstofindvinding uden for råstofgraveområder.

Hvis der gives tilladelse uden for udlagte områder, skal tilladelsen være afsluttet indenfor 4 år eller udlægges som nyt råstofgraveområde i den førstkommende råstofplan.

3. Særlige forudsætninger for fremtidige råstofgraveområder

3a) I råstofgraveområderne Hornum og Røde Mølle i Hedensted Kommune er der mellem region og kommune enighed om at disse to råstofgraveområder udlægges under forudsætning af, at der etableres alternativ vejadgang til graveområderne.

3b) I råstofgraveområdet Ammelhede i Randers Kommune er der mellem region og kommune enighed om at dette råstofgraveområde udlægges under forudsætning af, at der etableres en alternativ vejadgang til graveområderne.

3c) For råstofgraveområdet Bygholm i Horsens kommune lægges fortsat til grund at råstofindvinding og efterbehandling skal ske med byudvikling for øje.

Kommunerne vil lægge ovenstående forudsætninger til grund for den videre administration efter råstofloven.

4. Tilgængelighed

Vigtige råstofressourcer skal bevares tilgængelige for fremtidig udnyttelse.

5. Udnyttelsesgrad

Indvindingen af råstoffer skal foregå på en bæredygtig måde. Når en råstofgrav er åbnet, bør forekomsten i det pågældende areal udnyttes fuldt ud, med mindre der er særlige forhold, som forhindrer dette eller taler afgørende imod det.

Der skal ske gennemgravning af skel mellem gravearealer der udnyttes af forskellige firmaer eller på forskellige tidspunkter.

6. Genbrug

Bygningsaffald og andre egnede materialer skal så vidt muligt genbruges som erstatning for naturlige råstoffer. Derfor kan der i visse tilfælde – efter kommunal godkendelse - etableres anlæg til nedknusning af genbrugsmaterialer og anlæg til stenknusning i forbindelse med en råstofgrav.

7. Efterbehandling

Efterbehandlingsvilkår fastlægges af kommunerne i forbindelse med den konkrete råstofindvindingstilladelse.

Ved udpegning af råstofgraveområder er regionsrådet meget opmærksom på drikkevandsinteressen på stedet, og derfor anbefales det at denne interesse prioriteres højt i efterbehandlingsøjemed.

Derudover ser regionsrådet gerne en varieret efterbehandling.

8. Fyldjord

Der er et generelt forbud mod tilførsel af jord til råstofgrave. Regionsrådet har adgang til at dispensere fra dette forbud. Ved administrationen vil der blive lagt afgørende vægt på hensynet til drikkevandsinteresser. Derudover skal jordtilførsel være i overensstemmelse med råstoffilladelsens efterbehandlingsvilkår.

9. Interesseafvejning

Hensynet til naboer, natur, grundvand og kulturhistorie - og hvad der i øvrigt fremgår af råstoflovens § 3 samt øvrig lovgivning (f.eks. Natura 2000) - skal afvejes i forbindelse med ny råstofindvinding.

10. Anmeldte rettigheder

En række områder, der er omfattet af anmeldte rettigheder efter råstofloven fra 1972, er indeholdt i de udlagte råstofgraveområder. Der er i regionen tale om råstofferne ler, moler, kalk og tørv. Kun undtagelsesvist kan der meddeles tilladelse uden for råstofgraveområderne.

11. Kommuneplanen

Planens råstofgraveområder og råstofinteresseområder skal indarbejdes i kommuneplanerne.

Begyndende efterbehandling ved Nim, Horsens Kommune.

5. Redegørelse til råstofplanens retningslinier

1. Råstofgraveområder og råstofinteresseområder

Indenfor planens råstofgraveområder er kommunerne forpligtet til at meddele tilladelse til råstofindvinding under hensyntagen til naboer, natur, miljø, grundvand og kulturhistorie m.v. Der kan ske mindre justeringer ved afgrænsning af råstoftilladelser i forhold til graveområdernes afgrænsning.

Definitioner:

Råstofgraveområder	Råstofinteresseområder
<p>Graveområder er arealer, der er reserveret til råstofindvinding i planperioden 2012-2023.</p> <p>I Råstofplanen er der udpeget råstofgraveområder, hvor ansøgere kan forvente at få indvindingstilladelser. Alle de udlagte råstofgraveområder skal beskyttes mod ændringer af arealanvendelsen, som kan forhindre eller være til gene for en fremtidig råstofindvinding.</p> <p>Inden for graveområderne kan det forventes, at der på visse vilkår vil blive givet tilladelse til indvinding af råstoffer, når der er behov for materialerne.</p> <p>Der kan dog være forhindringer i form af lokale infrastrukturanlæg og beskyttelsesinteresser.</p> <p>Graveområderne vil blive revideret hvert 4. år eller gennem tillæg til råstofplanen – jf. faktaboks 2.</p>	<p>Regionsrådet skal i henhold til råstofloven udføre en kortlægning af og efter råstofforekomster på landjorden. Derfor udlægges en række råstofinteresseområder. I disse områder er der - vurderet ud fra kendskabet til geologien - en vis sandsynlighed for at finde egnede forekomster.</p> <p>I løbet af planperioden agter Regionsrådet i samarbejde med råstof erhvervet og lodsejerne at undersøge disse områder nærmere. Denne nærmere undersøgelse vil – sammen med en vurdering af øvrige planmæssige forhold - herefter afgøre om de pågældende arealer senere bliver udlagt til råstofgraveområder.</p> <p>Områderne må ikke tages i brug til formål, som kan forhindre eller være til gene for en fremtidig udnyttelse af eventuelle forekomster. Herudover er der ikke knyttet retsvirkning til disse områder.</p>

Udpegningen af råstofgraveområder sker dels på baggrund af indkomne forslag, dels på baggrund af den kortlægning der er foretaget. Kortlægning omfatter både råstoffernes omfang og kvalitet; men der er store forskelle på det aktuelle vidensniveau.

Region Midtjylland er allerede i gang med at forbedre viden om de tilgængelige ressourcer, så der kan udarbejdes en forbedret samlet opgørelse over reserveerne i regionen. En opgave som regionen også i fremtiden prioriterer højt.

Overvejelser omkring til- og frakørsel til et graveområde har – i overensstemmelse med ønsker fra flere kommuner – også haft indflydelse på om et areal er blevet udpeget som råstofgraveområde eller ej - jf. retningslinie 3.

2. Øvrige områder

Uden for råstofgraveområderne kan der i ganske særlige tilfælde gives råstoftilladelse. Mulighederne for at åbne nye mindre grave uden for råstofgraveområderne er således begrænsede, og vil i hvert enkelt tilfælde kræve en særlig begrundelse.

Det kunne være tilfælde, hvor der er særlige samfundsøkonomiske hensyn, eller hvis der findes råstoffer til særlige formål, som ikke kan tilgodeses indenfor råstofgraveområder. F.eks. hvis der søges om indvinding af et sjældent eller værdifuldt råstof, kortvarig indvinding i forbindelse med større vejprojekter, digebyggeri eller andre definerede anlægsprojekter.

Endvidere kan der i enkelte tilfælde blive tale om at give indvindingstilladelse til indehaveren af en anmeldt ret– jf. retningslinie 9, samt i overensstemmelse med Naturklagenævnets præcedens.

3. Særlige forudsætninger for fremtidige råstofgraveområder

Denne retningslinie skal opfattes som et fortolkningsbidrag, som de respektive kommuner er enige om at administrere efter.

3a) Hedensted Kommune vil administrere efter følgende udtalelse:

Hornum: Til- og frakørsel til graveområdet skal ske via Bråskovvej. Ansøger kan forvente krav om, at der skal etableres trafik anlæg i forbindelse med overkørslen og ansøger må derfor påregne omkostninger til etablering af trafik anlæg. Anlæg skal etableres inden området tages i anvendelse som råstofområde.

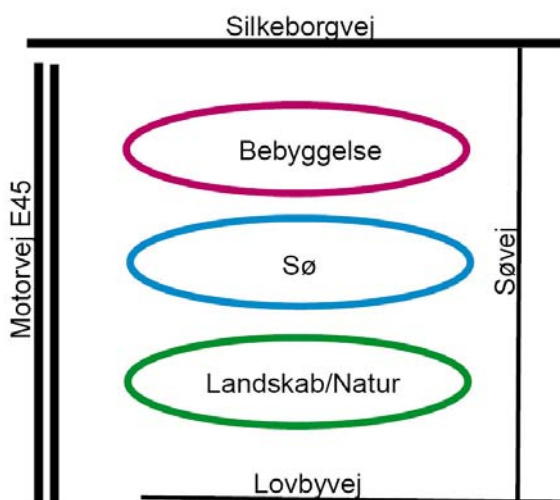
Røde Mølle: Yderligere gravetilladelser i Røde Mølle området er afhængige af, at der etableres de fornødne trafikale løsninger.

3b) Randers Kommune vil administrere efter følgende udtalelse:

Ammelhede: Graveområdet skal vejbetjenes via Svejaldalen. Tilslutning til Svejaldalen skal etableres i den nordlige ende af graveområdet og grusgravstrafikken skal ledes videre på Grenåvej via Virringvej. Ansøger må påregne omkostninger til etablering af adgangsvej samt trafik anlæg ved tilslutning til Svejaldalen. Svejaldalen og Virringvej skal udvides og/eller forstærkes på strækningen mellem grusgravstilslutningen og tilslutning til Grenåvej. De trafikale anlæg skal etableres inden området tages i anvendelse som råstofgraveområde.

3c) Horsens Kommune vil administrere efter følgende udtalelse:

Bygholm: Udnyttelsen af råstofgraveområdet skal respektere kommunens byudviklingsinteresser for arealerne mellem Søvej og motorvej E45. Råstofforekomsterne udnyttes i begrænset omfang. Indvinding og efterbehandling skal ske efter de nedenfor skitserede principper og i overensstemmelse med en nærmere kommunal planlægning for området til byformål, herunder boligbebyggelse, en ny sø samt naturområder. Indvinding afsluttes senest i 2019.

Retningslinie 3c: Skitse for områdets disponering efter endt råstofindvinding.

4. Tilgængelighed

Ved planlægning af byudvikling eller anden arealanvendelse i det åbne land skal eventuelle råstofforekomster undersøges nærmere, hvorefter regionen vil tage stilling til om råstofferne skal udnyttes før arealerne beslaglægges til andre formål.

Udgangspunktet er, at råstofressourcerne skal udnyttes, før arealerne kan tages i brug til andre formål, som varigt kan forhindre eller besværliggøre senere råstofindvinding - f.eks. byudvikling.

Bestemmelserne om ressourcebeskyttelse har til formål at sikre en optimal udnyttelse af råstofferne i overensstemmelse med regionens strategi for en bæredygtig råstofindvinding.

5. Udnyttelsesgrad

Indvindingen af råstoffer skal foregå på en bæredygtig måde. Når en råstofgrav er åbnet, bør forekomsten i det pågældende areal udnyttes fuldt ud, med mindre der er særlige forhold, som forhindrer dette eller taler afgørende imod det.

Det vil bl.a. sige, at der skal graves gennem skel, når to graveområder støder op til hinanden og at råstofferne udnyttes under grundvand hvor det er muligt, så der ikke efterlades små forekomster som det ikke vil være rentabelt at udnytte på et senere tidspunkt. Derudover kan der ske omlægning af mindre veje i råstofgraveområderne.

6. Genbrug

Råstofferne i jorden gendannes ikke. Det er derfor af stor betydning, at der økonomiseres med ressourcerne, og at f.eks. genbrugeligt bygningsaffald i videst muligt omfang erstatter naturlige råstoffer. Derfor kan der i visse tilfælde etableres anlæg til nedknusning af genbrugsmaterialer og anlæg til stenknusning i forbindelse med en råstofgrav. Oplag og nedknusning kræver dog særskilt godkendelse.

7. Efterbehandling

Planer og vilkår for indvinding og efterbehandling fastlægges af kommunerne.

Regionen er ved udpegningen af råstofgraveområde meget opmærksom på grundvandet.

Risiko for forurening af grundvandet kan minimeres gennem etablering af sikre oplag af olie og andre kemikalier samt ved forbud mod deponering af jord og affald i råstofgrave. Der er et generelt forbud mod deponering af jord i råstofgrave, og der kan kun dispenseres, hvis der ikke er risiko for forurening af grundvandet (jf. jordforureningslovens § 52 og retningslinie 8). Den største forureningsrisiko ligger derfor i den efterfølgende arealanvendelse, bl.a. ved brug af pesticider og gødning ved jordbrugsmæssig anvendelse.

Ved indvinding af sand, grus og sten fjernes ofte overjord, som typisk er moræneler.

Lerlag beskytter grundvandet mod forurening bl.a. fra landbrugsarealer. Når overjorden fjernes, bliver det beskyttende lag mindre. Det betyder at grundvandet er mere sårbart over for forurening i form af olieudslip, affaldsdeponering, pesticider og nitrat.

Landbrugspligtige arealer efterbehandles normalt til jordbrugsmæssig drift, men på større eller mindre dele af arealerne er efterbehandling til naturformål - f.eks. ikke-efterbehandlede skrænter til gavn for digesvaler - ofte mere ønskeligt. Endvidere kan der ved råstofgravning afdækkes geologiske interessante profiler. I visse tilfælde bør bevaring af geologiske profiler tilstræbes.

I råstofgrave er der gode muligheder for at skabe nye natur- og fritidsområder gennem en planlægning af den fremtidige arealanvendelse og udformning af det fremtidige landskab. Efterbehandling af råstofgrave til naturformål og etablering af erstatningsbiotoper for naturbeskyttelseslovens § 3-beskyttede områder kan bidrage til udvikling af de biologiske korridorer.

8. Fyldjord

For at beskytte grundvandet mod forurening har der siden 1997 været forbud mod at tilføre jord til grusgrave og andre råstofgrave. Forbuddet mod tilførsel af jord til råstofgrave gælder såvel forurenede som uforurenede jord. Det som i daglig tale kaldes råjord eller fyldjord, og som antages at være ren. Forbuddet er nu indarbejdet i jordforureningsloven, jf. lovens § 52. Forbuddet mod tilførsel af jord til råstofgrave omfatter den fyldjord, som tilføres råstofgraven udefra. Det muldlag og den overjord, der afgraves på det aktuelle graveareal, og som normalt indgår i efterbehandlingen af råstofgraven, må fortsat anvendes som opfyldning og som almindelig ny jordoverflade i forbindelse med efterbehandlingen af det pågældende graveareal. Regionsrådet har mulighed for at dispensere fra forbuddet, hvis der er en samfundsmæssig begrundelse for det, og hvis der ikke er risiko for forurening af grundvand. Fra amternes tid, var der i regionplanerne (nu landsplandirektiver) bl.a. udpeget **O**mråder med **S**ærlige **D**rikkevands-interesser (OSD), der skal beskyttes af hensyn til den nuværende og fremtidige drikkevandsforsyning. Der må derfor - som udgangspunkt - ikke tilføres fyldjord eller andet i råstofgrave, hvis arealet ligger i OSD, indvindingsoplande for vandværker og 300 m beskyttelseszoner for vandværksboringer eller hvor drikkevandsforsyningen i øvrigt er sårbar. Det er regionsrådet, der skal træffe afgørelse om eventuel dispensation. Regionsrådet er tilsynsmyndighed med dispensationer givet efter § 52 i Jordforureningsloven.

Råstofgrav ved Vestbirk, Horsens Kommune.

9. Interesseafvejning

Begrundelsen for at tillade råstofindvinding er primært den samfundsmæssige interesse i en forsyning med råstoffer. Regionsrådet prioriterer dog en stabil og langsigtet forsyning til regionens råstofforarbejdende virksomheder højt. Det indgår også i afvejningen, at transportafstanden for de tunge sand-, grus- og stenmaterialer til byggeri og anlægsvirksomhed i regionen bliver så kort som mulig.

Derudover kan kommunerne stille krav om særlige tilkørselsveje til råstofgrave over tilstødende ejendomme og om nødvendigt ekspropriere til vejadgang med hjemmel i råstofloven eller planloven.

Det åbne brud i råstofgrave skal begrænses mest muligt i udstrækning og afskærmes fra omgivelserne med jordvolde, beplantning m.v.

Indvinding skal altid ske i en afvejning med andre interesser: miljø, vandforsyning, arkæologi, kulturhistorie, naturværdier, landskabelige værdier, jordbrugsmæssige interesser m.m.

Der kan i samarbejde med både råstofindvinderne, interesseorganisationer, borgergrupper og kommunerne dannes følgegrupper for de enkelte graveområder i takt med behovet herfor. Det kunne f.eks. være samarbejde om efterbehandlingsplaner/-strategier eller partnerskabsprojekter om rekreative områder. Der kan i disse planer fastsættes nærmere retningslinjer for arealernes udnyttelse og efterbehandling. Når disse planer er udarbejdet, vil de danne grundlag for administrationen af ansøgninger om råstofindvinding.

Der skal altid udføres en (**V**urdering af **V**irkningerne på **M**iljøet) VVM-screening. I visse tilfælde kræves en VVM-redegørelse, før kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om, hvorvidt der skal gives indvindingstilladelse.

10. Anmeldte rettigheder

Begrebet "en anmeldt rettighed" stammer fra den første råstoflov fra 1972, hvor det blev bestemt, at eksisterende og påtænkte indvindinger ikke skulle have en særlig tilladelse, hvis de blev anmeldt til og godkendt af amtsrådet. Råstofloven blev senere ændret, således at de anmeldte rettigheder for sand, grus og sten udløb i 1988.

For ler, moler, kalk og tørv har indehaveren af "en anmeldt ret" frem til 2028 som udgangspunkt krav på at få en gravetilladelse, hvis der søges herom. Hvis tilladelse nægtes, kan indehaveren eventuelt få erstatning - jf. retningslinie 2 og kapitel 10 om anmeldte arealer.

11. Kommuneplanen

Råstofplanens arealreservationer til råstofgraveområder og råstofinteresseområder skal indarbejdes og afspejles i kommunernes planlægning.

Udgangspunktet er, at råstofressourcerne skal udnyttes, før arealerne kan tages i brug til andre formål, som varigt kan forhindre eller besværliggøre senere råstofindvinding - f.eks. byudvikling.

Til gengæld skal grave- og efterbehandlingsplaner udformes under hensyn til eventuelle byudviklingsinteresser.

Kommunerne bør afklare, hvor overskudsjord fra bygge- og anlægsarbejder kan anvendes eller deponeres - jf. retningslinie 8.

6. Virkeliggørelse

Det er primært det private erhvervsliv og lodsejerne, der skal virkeliggøre de muligheder, som råstofplanen giver for at indvinde råstoffer til bygge- og anlægsaktiviteter.

Derudover er det kommunernes opgave at sikre, at råstofindvindingen sker i en afvejning med modsatrettede interesser som miljø, natur, landskaber og kulturhistorie.

Det er regionrådets opgave og ansvar at foretage kortlægning af råstofforekomster og på den baggrund lave en råstofplan for regionen.

Renovering af vej og regnvandsledning, Viborg Kommune.

7. Råstofforbrug og behov

Råstofindvinding 2010

I 2010 blev der gravet knap 7 mio. m³ råstoffer i Region Midtjylland, hvilket svarer til næsten 7 m³ pr. indbygger.

Hvert år indberetter råstofindvinderne den samlede indvinding til Danmarks Statistik.

	Sand, grus, sten	Kvartssand	Granit	Ler	Plastisk ler mv.	Moler	Kalk/kridt	Tørv / spag-num	I alt
Region Midtjylland	6.072	269	0	91	171	61	35	47	6.746
Favrskov	345	2	-	-	147	-	-	-	494
Hedensted	415	-	-	-	-	-	-	-	415
Herning	172	-	-	-	-	-	-	-	172
Holstebro	192	9	-	9	-	-	-	-	210
Horsens	452	164	-	-	-	-	-	-	616
Ikast-Brande	263	5	-	-	-	-	-	-	268
Lemvig	209	-	-	-	-	-	-	-	209
Norrdjurs	549	19	-	22	-	-	-	47	637
Odder	-	-	-	-	-	-	-	-	0
Randers	539	7	-	4	24	-	2	-	576
Ringkøbing-Skjern	411	18	-	0	-	-	-	-	429
Samsø	18	-	-	-	-	-	-	-	18
Silkeborg	854	3	-	-	-	-	-	-	857
Skanderborg	502	42	-	-	-	-	-	-	544
Skive	58	-	-	11	-	61	33	-	163
Struer	95	0	-	4	-	-	-	-	99
Syddjurs	380	-	-	-	-	-	-	-	380
Viborg	618	0	-	41	-	-	-	-	659
Aarhus	-	-	-	-	-	-	-	-	0

Tabel 1. Oversigt over råstofudvinding på land (i 1.000 m³) fordelt på råstoffer og regionens kommuner i 2010.

Tabel 1 viser, at det hovedsagligt er i de midt- og østjyske kommuner råstofindvindingen foregår. I kommunerne Silkeborg, Viborg, Norrdjurs, Horsens, Randers og Skanderborg indvindes således mere end halvdelen af regionens råstoffer. Dog ses også, at der i de to østjyske kommuner, Odder og Aarhus, ikke foregår nogen indvinding på land.

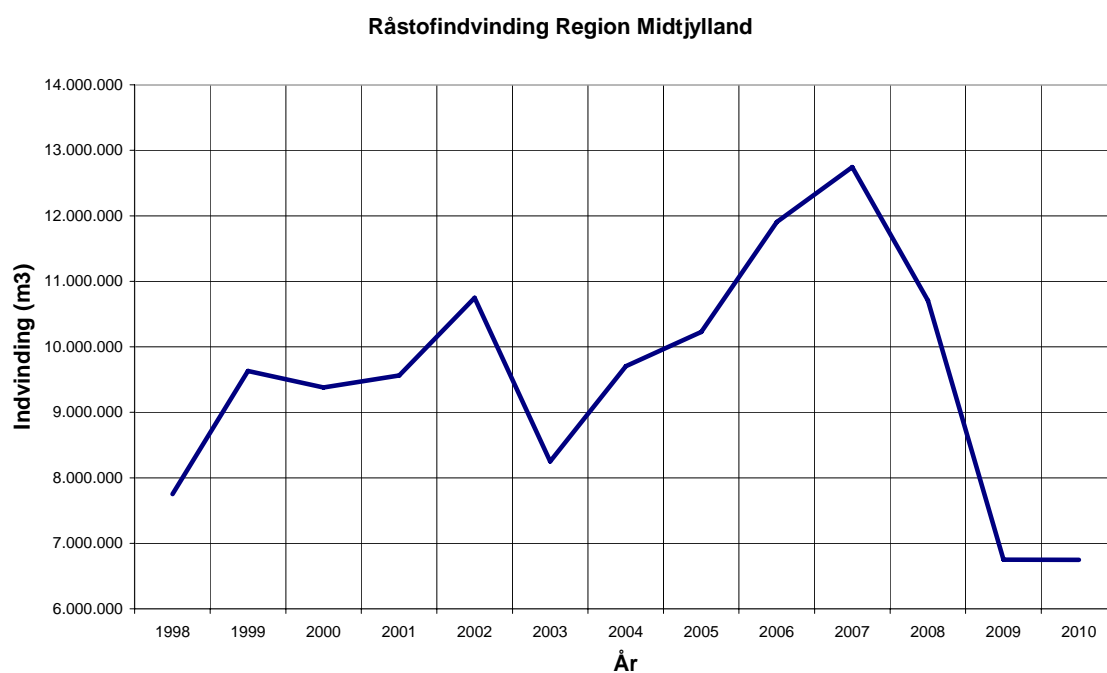
Videre ses, at det er sand, grus og sten, som udgør langt den overvejende del af de indvundne råstoffer – se også tabel 2.

Af tabel 2 fremgår den samlede indvinding i regionen set i forhold til resten af Danmark. Således indvindes knap 1/3 af Danmarks råstoffer i Region Midtjylland, og for indvinding af specielle råstoffer som plastisk ler og kvartssand er regionen dominerende.

Råstofmængder (indberettet) i 2010			
Råstofart	Råstofmængde i m ³	Råstofmængde i %	Produktionen i Region Midtjylland i % i forhold til produktionen i hele Danmark
Sand/grus/sten	6.072.000	90,0 %	30 %
Kvartssand	269.000	4,0 %	78 %
Ler	91.000	1,3 %	26 %
Plastisk ler	171.000	2,5 %	95 %
Moler	61.000	0,9 %	31 %
Tørv/spagnum	47.000	0,7 %	4 %
Kalk/kridt	35.000	0,5 %	1 %
Råstoffer i alt	6.746.000	100 %	30 %
Øvrige = Lossepladsgas	841.000		46 %
Råstoffer + øvrige i alt	7.587.000	100 %	32 %

Tabel 2. Den samlede indvinding i Region Midtjylland i 2010 fordelt råstofarter.

Råstofindvinding 1998 – 2010

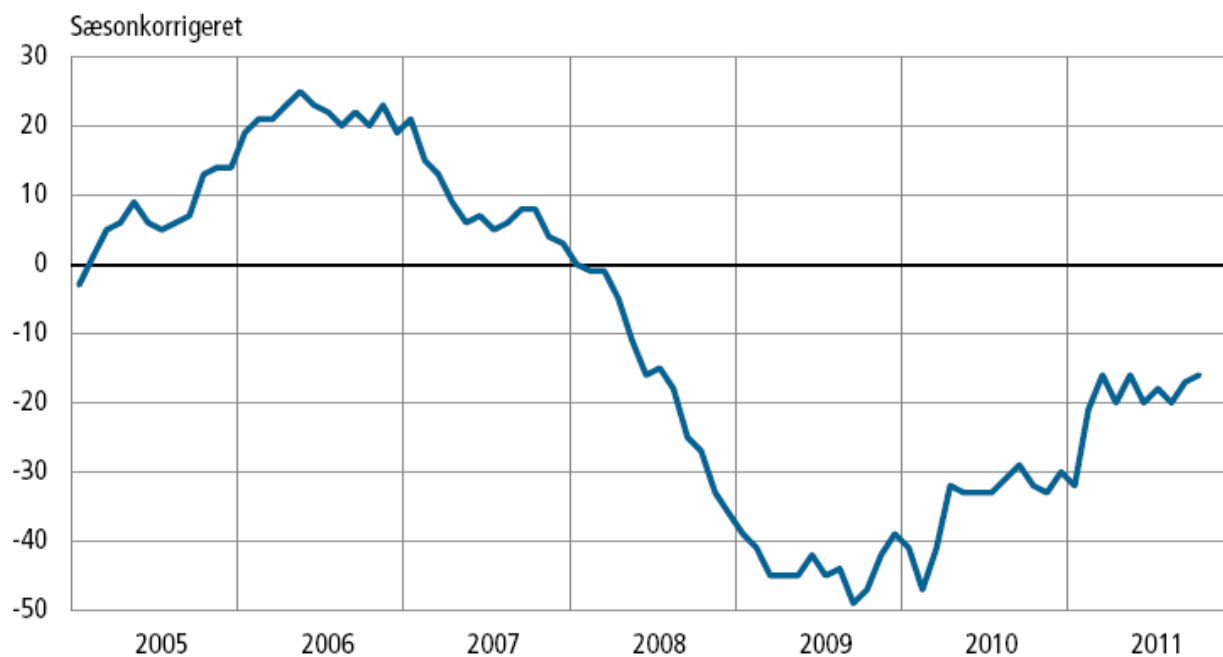

Figur 1. Råstofindvinding i Region Midtjylland i perioden 1998 -2010. Tallene er uden indvinding af lossepladsgas.

Af figur 1 fremgår, at der i Region Midtjylland i 2007 blev indvundet ca. 12,7 mio. m³ råstoffer. I 2010 blev der indvundet ca. 6,7 mio. råstoffer, et fald på næsten 50 %!

Den lavere indvinding af råstoffer afspejler finanskrisen og skyldes primært den lavere aktivitet inden for bygge- og anlægssektoren (se også figur 2).

Sammensat konjunkturindikator for bygge og anlæg

Figur 2. Danmarks Statistiks konjunkturindikator. Nr. 497, 28. oktober 2011.

På figur 2. ses, at byggeriets forventninger er steget siden 2009, men ligger fortsat på et lavt niveau. Konjunkturindikatoren er en sammenvejning af byggeriets forventninger til beskæftigelsen de kommende tre måneder og en vurdering af ordrebeholdningen ved udgangen af den foregående måned.

Sømaterialer m.v.

Behovet for kvalitetsmaterialer kan tilgodeses gennem anvendelse af sømaterialer og importeret granit. I perioden 2001 – 2010 er der indlosset ca. 5,8 mio. m³ kvalitetssand, grus og sten i regionens havne. Altså gennemsnitlig tilføres regionen kvalitetsmaterialer på godt ½ mio. m³ pr. år – jf. tabel 3.

Forbruget i Region Midtjylland på de knap 6 mio. m³ svarer til 9 % af det samlede forbrug af kvalitetsmaterialer i regionen. Bemærk at Aarhus Kommune forsynes med gennemsnitlig 200.000 m³ kvalitetsmaterialer pr. år fra søsiden.

Nedenstående tabel giver en oversigt over de kommuner hvor der forekommer indlosning af materiale. Fyltsand til sandfodring / kystsikring er ikke medtaget.

Kommune	2001-2010
Hedensted	20
Holstebro	20
Horsens	1324
Lemvig	2009
Odder	25
Randers	4
Ringkøbing-Skjern	19
Samsø	19
Skive	56
Struer	3
Syddjurs	6
Århus	1983
I alt	5766

Tabel 3. Indlosset sand, grus og sten i regionens havne (i 1000 m³).

Miljøministeriet har tilkendegivet, at sømaterialer i højere grad kan erstatte råstoffer på land. Umiddelbart har regionen ingen indflydelse på denne mulighed.

Sømaterialer hentes i Nordsøen og losses i Thyborøn, Lemvig Kommune.

Det fremtidige behov for råstoffer

Det fremtidige behov for råstoffer afhænger af byggeriets udvikling i Region Midtjylland. Der findes ikke tilgængelige prognoser for det fremtidige byggeri ud over byggebranchens udsigter - jf. figur 2.

Det fremtidige behov for råstoffer i den kommende planperiode (12 år) beregnes som en fremskrivning af den gennemsnitlige årlige indvinding af sand, grus og sten (da denne råstofgruppe udgør 90 % af den indvundne mængde) i den seneste planperiode. Det betyder en gennemsnitlig forventet indvinding på knap 9 mio. m³ på land på årsbasis.

Hertil kommer sømaterialer og importerede grus- og stenmaterialer i regionens havne, som gennemsnitlig udgør små 1,5 mio. m³ /år.

Fyldsand m.v.

Fyldsand, bundsikringsmaterialer og uklassificerede materialer udgør erfaringsmæssigt ca. 40 % af den samlede råstofindvinding på land. (Bundsikringsmaterialer kan dog ikke fremstilles af rene sandforekomster og det kan diskuteres om denne materialetype tilhører kategorien af kvalitetsmaterialer.)

Dette betyder at der i planperioden (12 år) kan forventes et forbrug af fyldsand på godt 40 mio.m³.

Kvalitetsmaterialer sand, grus og sten

Kvalitetsmaterialer omfatter råstoffer til stabilgrus, beton og asfaltmaterialer. Sømaterialer og importeret granit m.v. kategoriseres som kvalitetsmaterialer, idet fyldsand fra søterritoriet til kystfodring ikke er medtaget. Kvalitetsmaterialer omfatter i grove træk 50 % grus/sten og 50 % sand. Erfaringsmæssigt udgør kvalitetsmaterialer på land ca. 60 % af den samlede indvinding af sand, grus og sten.

Dette betyder at der i planperioden (12 år) kan forventes et forbrug af kvalitetssand, -grus og -sten på 70 mio.m³.

Det samlede behov for fyldsand mv. og sand/sten/grus i regionen skønnes således at være 110 mio. m³ i de næste 12 år. Heraf skal 104 mio. m³ indvindes i regionens grusgrave og 6 mio. m³ forudsættes fortsat indlosset i regionens havne.

Genbrug

Genbrug af knuste nedrivningsmaterialer forventes at ligge konstant på 7 % af det samlede forbrug. Oparbejdning af genbrugsmaterialer forventes at følge byggeriets fordeling og vil derfor ikke have væsentlig betydning for den valgte indvindingsstruktur.

Statsvejprojekter

Vejdirektoratet har opgjort behovet for råstoffer til planlagte statsvejprojekter indtil 2020 til ca. 8,3 mio. m³ sand, grus og sten.

Oplysningerne i tabel 4 om det samlede forventede råstofforbrug i Region Midtjylland frem til år 2020 til statsvejprojekter samt andre større projekter, er bl.a. taget fra vejdirektoratets oplysninger fra 2009. Dog er tallene for Holstebro-Herning Region Midtjyllands egne beregninger fra 2011.

Motorvejsbyggeri ved Pårup, Ikast-Brande Kommune.

Motorvejsbro ved Funder, Silkeborg Kommune. Kilde: Petri & Betz.

Strækning	Materialeforbrug i m ³				
	Stabilt grus	Bundsand	Opfyldningssand Max. 16 % filler	Opfyldningssand Max. 22 % filler	Samlet råstofforbrug
Århus – Viborg (etablering af motortrafikvej)	293.000	482.500	220.050	220.050	1.215.600
Århus – Viborg (udvidelse til motortrafikvej)	323.700	373.500	124.500	124.500	946.200
Viborg – Skive (etablering af motortrafikvej)	450.000	750.000	337.500	337.500	1.875.000
Skive – Thisted (udvidelse til motortrafikvej)	136.500	157.500	52.500	52.500	399.000
Skive – Thisted (etablering af nødspor)	54.500	65.400	21.800	21.800	163.500
Funder – Låsby (etablering af motorvej)	435.000	725.000	333.500	333.500	1.827.000
Holstebro–Herning N (etablering af motorvej)	450.000	750.000	345.000	345.000	1.890.000
SUM	2.142.700	3.303.900	1.434.850	1.434.850	8.316.300

Tabel 4. Samlet skønnet råstofforbrug til etablering og udvidelse af statsvejnettet i Region Midtjylland frem til år 2020.

Som det kan ses af tabel 4 forventes det samlede råstofforbrug til statsvejene i Region Midtjylland at blive på godt 8,3 millioner m³, heraf skal ca. 2,1 millioner m³ være stabilt grus, 3,3 millioner m³ være bundsand, mens de resterende ca. 2,8 millioner m³ skal være opfyldningssand.

De opgjorte mængder er baseret på, at der i gennemsnit skal anvendes 63.000 m³ sand og grus pr. km. motorvej og ca. 50.000 m³ pr. km. motortrafikvej - jf. tabel 5.

Materiale	pr. km 4-sporet motorvej	pr. km motortrafikvej
Stabilt grus	15.000 m ³	12.000 m ³
Bund- og opfyldningssand	48.000 m ³	38.000 m ³
Sand og grus i alt	63.000 m ³	50.000 m ³

Tabel 5. Fordeling af sand- og grusforbruget ved etablering af en 4-sporet motorvej / motortrafikvej.

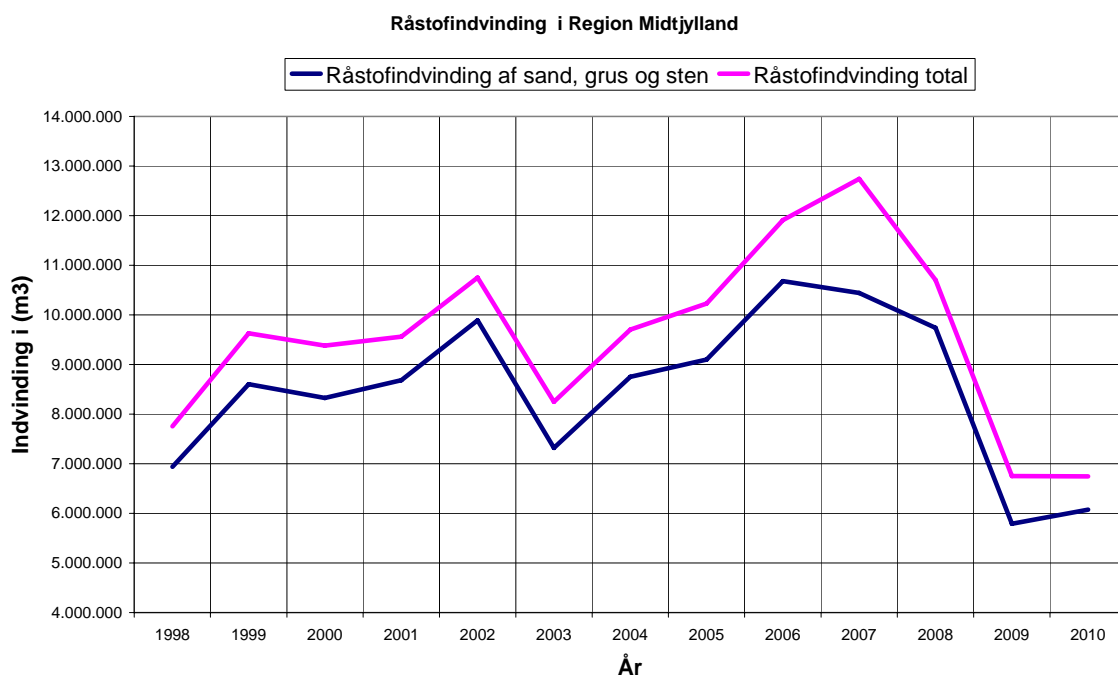
8. Vurdering af reserver/ressourcer for de enkelte råstoffer

Det er vigtig at skelne mellem råstofreserver og råstofressourcer:

En **reserve** defineres som et undersøgt/kortlagt areal, hvor der er givet en råstofindvindingstilladelse. Dvs. forekomsten kan udnyttes her og nu – jf. tabel 6.

En **ressource** er en råstofforekomst der er undersøgt/kortlagt mere eller mindre grundig; men hvor der ikke foreligger en indvindingstilladelse – jf. tabel 7. Andre interesser kan forhindre, at en ressource ikke bliver til en reserve, f.eks. natur-, miljø- og fredningsinteresser, arealet beslaglægges til byudvikling eller lodsejer ikke ønsker råstofindvinding på sin ejendom. Under kortbilaget til hvert enkelt råstofgraveområde er der – for de fleste områder - givet et skøn på råstofressourcen indenfor områdets afgrænsning.

Med andre ord, kan man sige, at først når en forretningsmæssig indvinding kan etableres og den/de nødvendige tilladelser er tildelt, kan man sætte lighedstegn mellem ressource og reserve.

Figur 3. Råstofindvinding i Region Midtjylland i perioden 1998 – 2010.

Sand, grus og sten udgør langt den største del af de indvundne råstoffer i Region Midtjylland (se også tabel 2). Det er også sand, grus og sten der primært bliver brugt i bygge- og anlægssektoren.

Råstofferne som indvindes i Region Midtjylland formodes først og fremmest at blive anvendt i regionen. Dette skyldes at transportomkostningerne for råstoffer er store og vil derved fordyre prisen for byggeri og anlæg.

Da det er sand, grus og sten der udgør 90 % af de opgravede råstoffer i Region Midtjylland, og det er samtidig disse råstoffer, der er størst efterspørgsel på, er tyngden m.h.t. analyser og vurdering af reserver lagt på disse råstoffer.

Sand, grus og sten

Reserver af sand, grus og sten vurderet i 2011 ses i tabel 6.

Kommune	Sand/grus m3	Sand/grus m3	
	Indvundet 2010	Reserve pr. 2011	Antal år
Favrskov	347.000	850.000	2-3
Hedensted	415.000	6.500.000	15
Herning	172.000	3.500.000	22
Holstebro	206.000	8.750.000	42
Horsens	452.000	4.000.000	9
Ikast-Brande	268.000	3.300.000	12
Lemvig	209.000	3.000.000	14
Norddjurs	568.000	5.750.000	10
Odder	-	-	0
Randers	546.000	3.325.000	6
Ringkøbing-Skjern	429.000	4.300.000	10
Samsø	18.000	350.000	20
Silkeborg	857.000	5.550.000	6
Skanderborg	502.000	1.000.000	2
Skive	58.000	1.300.000	22
Struer	95.000	2.100.000	22
Syddjurs	380.000	4.650.000	12
Viborg	610.000	6.650.000	12
Aarhus	-	-	0

Tabel 6.

Af tabel 6. ses **reserver** af sand, grus og sten vurderet i 2011, og defineret som den råstofmængde, der kan indvindes i dag – det vil sige, at der forligger en indvindingstilladelse på arealet.

I 10 af de 19 kommuner er der reserver af sand og grus til en planperiode (12 år) eller mere. I de resterende kommuner er vurderingen, at reserverne rækker til mindre end 12 år.

Med forslaget til den nye råstofplan 2012 er der udlagt nye råstofgraveområder til indvinding af sand, grus og sten, således at der vil blive mulighed for at klare efterspørgslen i planperioden.

Ressourcer af sand, grus og sten vurderet i 2011 ses i tabel 7.

Kommune	Sand/grus m ³	Sand/grus m ³	
	Indvundet 2010	Ressource pr. 2011	Antal år
Favrskov	347.000	4.000.000	11
Hedensted	415.000	4.000.000	10
Herning	172.000	13.200.000	84
Holstebro	206.000	19.000.000	92
Horsens	452.000	8.500.000	19
Ikast-Brande	268.000	35.000.000	130
Lemvig	209.000	4.000.000	19
Norrdjurs	568.000	11.500.000	20
Odder	-	-	0
Randers	546.000	12.000.000	22
Ringkøbing-Skjern	429.000	28.500.000	66
Samsø	18.000	10.000	½
Silkeborg	857.000	16.250.000	19
Skanderborg	502.000	6.500.000	13
Skive	58.000	2.215.000	38
Struer	95.000	3.000.000	32
Syddjurs	380.000	12.600.000	33
Viborg	610.000	15.750.000	26
Århus	-	-	0

Tabel 7.

Reserver og ressourcer af andre råstoffer vurderet i 2011:

Kvartssand: Både reserve- og ressourcemæssigt er der ingen problemer i forhold til den årlige indvindingsmængde på gennemsnitlig små 400.000 m³. Regionens aktive større kvartssandsgrave findes i Horsens kommune, og der er reserver til mindst en planperiode, og ressourcer til yderlig 20 år.

Ler: Her er det vigtigt at skelne mellem gulbrændende og rødbrændende ler. For begge typer er der ressourcemæssigt ingen problemer i forhold til den gennemsnitlige årlige indvindingsmængde på ca. 150.000 m³, der fordeler sig med ca. 20.000 m³ gulbrændende og 130.000 m³ rødbrændende. I den gældende råstofplan er der rigelige reserver af gulbrændende ler, hvorimod der er reserver til ca. 1 planperiode (dvs. 12 år) af rødbrændende ler. Med dette forslag til råstofplan 2012 bliver der udlagt en række nye råstofgraveområder med rødbrændende ler, således at der vil blive mulighed for at klare efterspørgslen, også ud over flere planperioder.

Plastisk ler: Ressourcemæssigt er der ingen problemer i forhold til den gennemsnitlige årlige indvindingsmængde (ca. 300.000 m³). Regionens eneste aktive råstofgrav findes på grænsen mellem Favrskov og Randers kommuner ved Ølst/Hinge. Reservemæssigt vurderes behovet for en planperiode at være dækket, og der arbejdes på at forny og justere gældende indvindingstilladelse.

Bentonit: Der har ikke tidligere været indvundet bentonit i regionen. Der er udlagt et råstofgraveområde ved Støvring og et råstofinteresseområde ved Dronningborg, begge i

Randers Kommune. Råstofgraveområdet ved Støvring indeholder en ressource på mere end 1 mio. m³ bentonit. For tiden er der ikke aktuelle planer om at udnytte forekomsten.

Moler: Ressourcemæssigt er der ingen problemer i forhold til den gennemsnitlige årlige indvindingsmængde på små 100.000 m³. Regionens aktive molergrave findes på Fur i Skive Kommune.

Reservemæssigt er der tilstrækkelig til en planperiode.

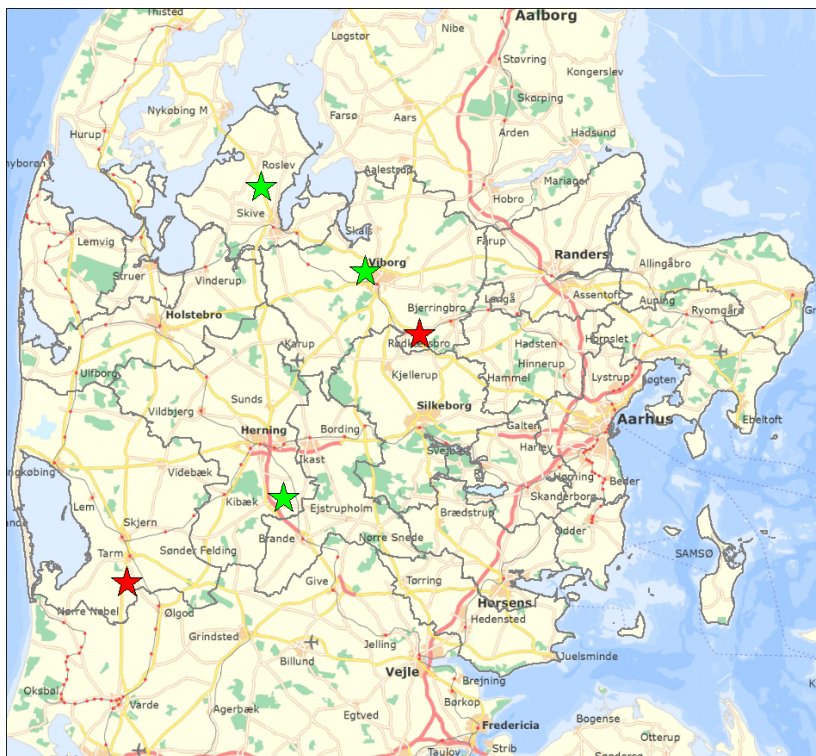
Kalk/kridt: Ressourcemæssigt er der ingen problemer i forhold til den gennemsnitlige årlige indvindingsmængde (ca. 50.000 m³). Regionens to kalkgrave findes i Skive- og i Randers Kommune.

Reservemæssigt er der ikke problemer i kalkgraven ved Batum i Skive Kommune. Reserverne i kalkgraven ved Dalbyover i Randers Kommune er til mindre end 1 planperiode. Der er udlagt et råstofinteresseområde i nærheden, men pt. er der ikke planer om udvidelse af det gældende råstofgraveområde.

Tørv: Ressourcemæssigt er der ingen problemer i forhold til den årlige indvindingsmængde (godt 40.000 m³). Regionens to tørvegrave findes ved Pårup i Ikast-Brande Kommune og i Fuglsø Mose i Norddjurs Kommune. I Fuglsø Mose indvindes ca. 99 % af ressourcen. Pårup er ved at være udgravet, og vurderes at have en meget begrænset levetid.

Regionen påtænker ikke at udlægge nye graveområder til spagnum ud over de eksisterende arealer med indvindingstilladelse, samt hvad der måtte være af anmeldte rettigheder.

Lossepladsgas: Da lossepladsgas kræver en indvindingstilladelse efter råstofloven, er områderne hvor der indvindes/har været indvundet gas vist figur 4.

Figur 4. viser områder med indvinding af lossepladsgas. De grønne stjerner er områder hvor der i dag indvindes lossepladsgas. De røde stjerner viser områder hvor der tidligere har været indvundet lossepladsgas.

Arealforbrug ved råstofindvinding

Råstof erhvervet er et arealforbrugende erhverv. I modsætning til andre arealforbrugende interesser, beslaglægger råstofindvinding kun midlertidigt et areal, idet dette kan tilbageføres til det oprindelige formål eller andet formål, når råstofindvindingen er ophørt (efter ca. 10 år).

Arealforbruget varierer meget mellem de forskellige former for råstoffer, hvilket fremgår af nedenstående oversigt, som gælder for Region Midtjylland. Det er altovervejende indvindingen af sand, grus og sten, der forbruger areal - jf. tabel 8.

	Gns. (2005-2010) produktion i m ³ i Region Midtjylland	Gns. gravedybde	Nyt årligt arealforbrug
Sand/grus/sten	8.800.000	7 m	125ha
Kvartssand	380.000	15 m	2½ ha
Ler	145.000	2 m	7½ ha
Moler	87.000	20 m	½ ha
Plastisk ler	320.000	10 m	3½ ha
Tørv	42.000	2 m	2 ha
Kalk/kridt	52.000	10 m	½ ha

Tabel 8. Nyt årligt arealforbrug for de forskellige råstofbrancher.

Tabel 9. viser en oversigt over arealstørrelsen af de råstofgraveområder og råstofinteresseområder, som er udlagt i "Forslag til råstofplan 2012"

Kommunenavn	Graveområder (ha)	Interesseområder (ha)	Andel af graveområder %	Graveområder kumuleret %
Ringkøbing-Skjern	2.526,36	761,24	16,93	16,93
Ikast-Brande	1.898,65	53,13	12,73	29,66
Viborg	1.593,29	513,62	10,68	40,34
Holstebro	1.388,00	200,01	9,30	49,64
Randers	1.336,84	61,47	8,96	58,60
Silkeborg	1.222,73	964,20	8,20	66,80
Syddjurs	940,60	125,64	6,30	73,10
Norddjurs	723,22	0,00	4,85	77,95
Horsens	644,71	0,00	4,32	82,27
Herning	614,60	214,71	4,12	86,39
Hedensted	488,23	86,16	3,27	89,66
Skive	443,75	55,93	2,97	92,63
Favrskov	327,86	26,38	2,20	94,83
Struer	289,61	0,00	1,94	96,77
Lemvig	274,94	0,00	1,84	98,61
Skanderborg	146,93	19,42	0,98	99,60
Aarhus	24,82	0,00	0,17	99,77
Odder	17,75	0,00	0,12	99,88
Samsø	17,16	0,00	0,12	100,00
I alt	14.920,05	3.081,91	100,00	100,00

Tabel 9. Oversigt over arealer af graveområder og interesseområder i kommunerne i Region Midtjylland.

I tabel 9. er kommunerne sorteret efter samlet areal af råstofgraveområder og råstofinteresseområder. Det fremgår, at ca. 50 % af de samlede udlagte arealer ligger i 4 kommuner, som er placeret i Midt- og Vestjylland (Graveområder kumuleret %). Samlet i Region Midtjylland er der i "Forslag til råstofplan 2012" udlagt knap 15.000 ha til råstofgraveområder og ca. 3.000 ha som interesseområder.

For de fleste af graveområderne gælder som tommelfingerregel, at kun ca. 2/3 af de udlagte arealer kan udnyttes. Der skal nemlig tages hensyn til infrastruktur (veje, bygninger mv.), overholdelse af afstandskrav til fortidsminder og andre beskyttede arealer, samt at lodsejer ikke ønsker råstofindvinding på sin ejendom eller dele af råstofgraveområdet hvor råstofforekomsten ikke har den forventede kvalitet og derfor må opgives.

Råstofgrave ved Glatved, Norddjurs og Syddjurs Kommuner.

9. Kortlægningsstrategi og andre opgaver frem til næste råstofplan

Det er regionsrådet, der hvert fjerde år i forbindelse med revision af den regionale udviklingsplan vurderer, om der er behov for justering eller revision af den gældende råstofplan.

Det er således ikke afgjort om der vil ske en revision af denne råstofplan om fire år; men på baggrund af en råstofredigelse, som regionen forinden udsender i offentlig høring, vil der blive vurderet om der er behov for at udarbejde en ny råstofplan.

I den kommende periode er der en række opgaver for regionen at løse:

- Der skal udføres kortlægning for råstoffer. Primært inden for de udpegede råstofinteresseområder. Råstofinteresseområderne fremgår af kortene i bilag 1. Prioriteringen vil dels afhænge af behovet for råstoffer i det pågældende område, dels om andre kræver (f.eks. byudviklingsplaner) at et areal bliver undersøgt for råstoffer og efterfølgende evt. også bliver udnyttet. Det vil være oplagt, at der i relevant omfang samarbejdes med kommunerne og erhvervet i forbindelse med dette arbejde.
- Regionerne vil forsøge at få kortlagt hvor der er mangel på forskellige kvaliteter så forsyningen også på kvalitetsniveau kan holdes så lokalt som muligt.
- Regionerne vil, bl.a. i samarbejde med vejdirektoratet, kigge på om der er nok lokale ressourcer til de statsvejprojekter der allerede er projekteret eller under planlægning.
- Regionerne vil forsætte den allerede igangværende opgave i at få indsamlet råstofdata og udbygget regionens database, således at der skabes et styringsværktøj med henblik på løbende at kunne vurdere både restreserverne indenfor de arealer, hvor der er givet indvindingstilladelse og dels restressourcerne indenfor de udlagte graveområder.
- Nye fremtidige råstofgraveområder skal fastlægges på grundlag af det vurderede og beregnede behov, den valgte fremtidige indvindingstruktur og en undersøgelse af reserverne og ressourcerne i de eksisterende graveområder.
- Regionerne vil i samarbejde med kommunerne og erhvervet få færdigredigeret og opdateret beskrivelserne til de enkelte råstofgraveområder – jf. planens kortbilag.

Såfremt der opstår behov for udlæg af nye graveområder inden en revideret råstofplan foreligger om 4 år, kan det ske gennem tillæg til råstofplanen. Tillæg udarbejdes efter samme bestemmelser som råstofplanen – jf. faktaboks 2.

10. Anmeldte rettigheder

Faktaboks 5

Om „anmeldte rettigheder“:

Begrebet "en anmeldt rettighed" stammer fra den første råstoflov fra 1972. Igennem lovgivning sidst i 60`erne og i 70`erne begrænsedes grundejernes frie ret til at grave råstoffer på deres ejendom. Det blev dog i 1972 fastlagt, at eksisterende indvinding ikke skulle have en særlig tilladelse, hvis der skete en anmeldelse til amtsrådet om igangværende eller påtænkt indvinding.

Det blev bestemt i 1977, at disse anmeldte rettigheder for bl.a. moler, kalk/kridt og tørv ville udløbe efter 25 år, den 30. juni 2003. Indehaveren af den anmeldte ret kunne dog forinden søge om fortsat indvindingstilladelse hos amtsrådet, eller meddele amtsrådet, at retten til indvinding ønskedes bevaret indtil 2028.

Det sidste i henhold til en lovændring i 2002.

Hvis tilladelse nægtes (både af kommunalbestyrelse og Natur- og Miljøklagenævnet), kan ejeren via en domstolsafgørelse kræve erstatning, som i givet fald skal udredes af Miljøministeriet.

Forhistorie

Med Danmarks medlemskab af EF pr. 1. oktober 1972 trådte samtidig loven om "udnyttelse af sten, grus og andre naturforekomster" i kraft. Det var ingen tilfældighed og loven var således en følge af medlemskabet. Fra folketingets side ville man sikre sig, at råstofindvinding blev et anliggende for de offentlige myndigheder. Disse skulle give tilladelse på nærmere vilkår eller beskytte de dele af landskabet, hvor man ikke ønskede råstofindvinding. Råstofindustriens interesser og investeringer blev sikret ved, at man kunne fortsætte, hvor man lovligt var i gang. Derudover kunne man anmelde sine rettigheder, dvs. arealer som var købt eller tinglyst med henblik på en senere indvinding, til amtsrådet som råstofmyndighed.

Den første egentlige råstoflov blev vedtaget i 1977 med ikrafttræden pr. 1. juli 1978. I denne lov beskrives for første gang råstofkortlægning og planlægning. Amtsrådene skulle altså nu ikke blot være modtagere af ansøgninger om råstofindvinding, men skabe en aktiv kortlægning og planlægning, således at udnyttelsen af råstoffer skulle ske ud fra en samfundsmæssig helhedsvurdering. Endvidere gjorde denne lov op med 1972-loven om de anmeldte rettigheder. De rettigheder råstofindustrien havde anmeldt efter 1972-loven udløb efter en 10 årig periode – dvs. i 1988 - for sand, grus og sten. For andre råstoffer, f.eks. kalk, ler og moler efter 25 år – dvs. 2003. Eventuelle erstatningskrav, hvis myndighederne efter periodens udløb nægtede en fortsættelse, blev henvist til grundlovens § 73 (om ejendomsrettens ukrænkelighed).

Ved en lovændring i 2002 blev det dog vedtaget, at en indehaver af en ikke-udnyttet ret til indvinding af andre råstoffer end sand, grus og sten inden den 1. juli 2003 kunne meddele amtsrådet, at retten til indvinding ønskedes bevaret. Herved forlængedes retten til indvinding i yderligere 25 år, dvs. indtil den 1. juli 2028. Dette gælder således for ler, moler, kalk og flint samt tørv/spagnum.

På tabel 10. er en kommuneopdelt oversigt over hvilke matrikler der er meddelt en forlængelse af den anmeldte rettighed.

Oversigt over anmeldte rettigheder, der er forlænget til den 1. juli 2028:

Kommune	Matrikel og ejerlav	Råstof	(Amts) jour. nr.
Norrdjurs	5c, 14a, 28a og 28b, Glatved by, Hoed	Kalk og flint	8-70-32-707-1-03 ***
Norrdjurs	8g, Glatved by, Hoed	Kalk og flint	8-70-32-707-2-03 *
Norrdjurs	2a og 5a, Glatved by, Hoed	Kalk og flint	8-70-32-707-3-03 ***
Norrdjurs	3g, Glatved by, Hoed	Kalk og flint	8-70-32-707-4-03 ***
Norrdjurs	8d, Glatved by, Hoed	Kalk og flint	8-70-32-707-5-03 *
Norrdjurs	11b, 12a, 16b, 24b, 25a og 26a, Glatved by, Hoed	Kalk	8-70-32-707-6-03 *
Norrdjurs	11a, 11c og 24c, Glatved by, Hoed	Kalk og flint	8-70-32-707-7-03 *
Norrdjurs	2b, 2c, 2d og 10d, Glatved by, Hoed	Kalk og flint	8-70-32-707-8-03 *
Norrdjurs	7b, 120b og 27a, Glatved by, Hoed	Kalk og flint	8-70-32-707-9-03 *
Norrdjurs	1ah, Ramten Hede, Ørum m.fl., 13a, Løvenholm Hgd., Gjesing m.fl. 18b m.fl. Tustrup by, Nørager	Spagnum	8-70-32-735-1-03 ***
Skive	24b, 41b, 42o, 155 og 156, Fur Præstegård, Fur	Moler	8-70-3-783-3-03 **
Skive	30ø, Fur Præstegård, Fur	Moler	8-70-3-783-4-03 **
Skive	178a, Fur Præstegård, Fur	Moler	8-70-3-783-5-03 **
Skive	177a, Fur Præstegård, Fur	Moler	8-70-3-783-6-03 **
Skive	38e og 38f, Fur Præstegård, Fur	Moler	8-70-3-783-7-03 **
Skive	38g, 39d, 170a og 171d, Fur Præstegård, Fur	Moler	8-70-3-783-8-03 **
Skive	1ao og 1ax, Junget Hovedgård, Junget og 9b, 9p og 9r, Junget By, Junget	Moler	8-70-3-783-9-03 **
Skive	33o, Fur Præstegård, Fur	Moler	8-70-3-783-10-03 **
Skive	150b og 151a, Fur Præstegård, Fur	Moler	8-70-3-783-11-03 **
Skive	6p og 17r, Fur Præstegård, Fur	Moler	8-70-3-783-12-03 **
Skive	35d, Fur Præstegård, Fur	Moler	8-70-3-783-13-03 **
Skive	27r, 28m, 144a, 147a, 148a, 149 og 150a, Fur Præstegård, Fur	Moler	8-70-3-783-14-03 **
Skive	5aa, Fur Præstegård, Fur	Moler	8-70-3-783-15-03 **
Skive	4ai, 5d og 5f, Fur Præstegård, Fur	Moler	8-70-3-783-16-03 **
Skive	104f, Fur Præstegård, Fur	Moler	8-70-3-783-17-03 **
Skive	9g og 12l, Flovtrup By, Selde og 9q, Junget By, Junget	Moler	8-70-3-783-18-03 **
Skive	30u, Fur Præstegård, Fur	Moler	8-70-3-783-19-03 **
Skive	29o, Fur Præstegård, Fur	Moler	8-70-3-783-501-02 **
Syddjurs	2c, 6a, 6c og 5g Balle by, Rosmus	Kalk og flint	8-70-32-701-1-03 ***
Syddjurs	16a, 16d og 17c Balle by, Rosmus	Kalk og flint	8-70-32-701-2-03 *
Syddjurs	2a, 2d, 2e, 3a, 4e, 4f, 7d, 8a, 15a, 15b og 17 Balle by, Rosmus	Kalk og flint	8-70-32-701-3-03 ***
Viborg	1a, Lundgård Hovedgård, Gammelstrup	Ler	8-70-3-763-501-02 *
Viborg	1ap, Lundgård Hovedgård, Gammelstrup	Ler	8-70-3-763-502-02 *
Viborg	2k og 5n, Årup By, Kvorning	Ler	8-70-3-789-506-02 *
Viborg	6k, Årup By, Kvorning	Ler	8-70-3-789-508-02 *
Viborg	4fu, Lille Asmild By, Asmild	Ler	8-70-3-791-500-02 *

Tabel 10. Oversigt over anmeldte rettigheder.

* sag hvor matrikler og/eller selve råstofforekomsten ligger inden for et råstofgraveområde eller er afgravet.

** For molersager i Skive Kommune henvises til kort 19B i "Regionplan 2005 for Viborg Amt" / Naturstyrelsen, Landsplandirektiv, Regionplan 2005, Viborg Amt.

*** Udenfor/delvis udenfor udlagt råstofgraveområde.

11. Miljøvurdering

Faktaboks 6

§ 1. Lovens formål er at fremme en bæredygtig udvikling ved at sikre, at der foretages miljøvurdering af planer og programmer, hvis gennemførelse kan få væsentlig indvirkning på miljøet.

Stk. 2. Miljøvurderingen omfatter vurderingen af planers og programmers sandsynlige væsentlige indvirkning på miljøet, herunder den biologiske mangfoldighed, befolkningen, menneskers sundhed, fauna, flora, jordbund, vand, luft, klimatiske faktorer, materielle goder, landskab, kulturarv, herunder kirker og deres omgivelser samt arkitektonisk og arkæologisk arv, og det indbyrdes forhold mellem samtlige disse faktorer.

Formål

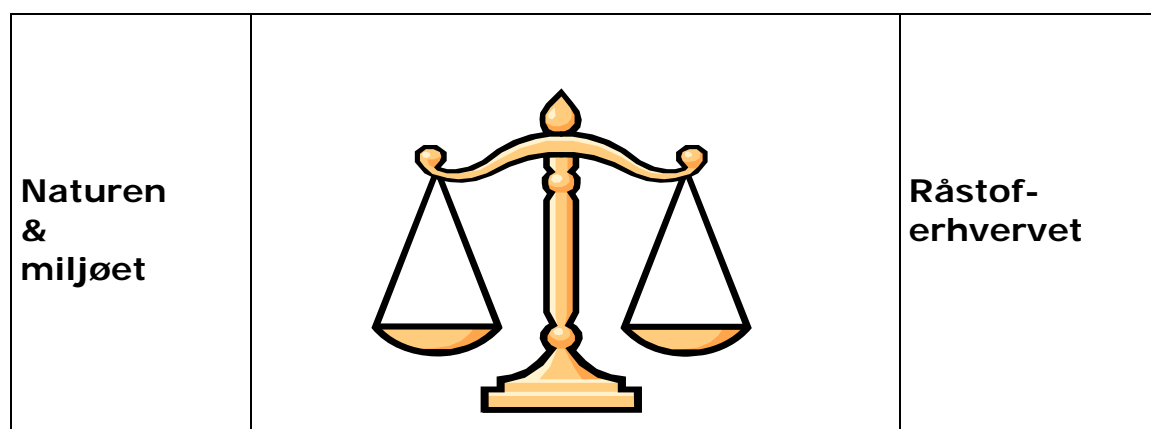
Formålet med miljøvurdering af Råstofplanen er at gøre opmærksom på, hvilke konsekvenser det har at gennemføre Råstofplanen og hvilke afbødende foranstaltninger, man kan iværksætte for at imødegå de negative konsekvenser af planen, så der kan skabes grundlag for en fortsat vækst i en bæredygtig region.

Miljøvurdering og miljørapporter

På regionens hjemmeside <http://www.raastofplan-midt.dk> under **Miljøvurderinger - 2012** findes både den generelle miljøvurdering til den samlede plan: "Råstofplan 2012 for region Midtjylland" samt enkeltvise miljørapporter af de 36 konkrete nye eller delvis nye fremtidige råstofgraveområder.

I forbindelse med debatfasen i første kvartal af 2011 blev der sendt 26 forslag til evt. fremtidige råstofgraveområder i forhøring, og efterfølgende er yderligere 27 områder sendt i forhøring (heraf var 3 områder reviderede udgaver af den første forhøring). Til samtlige disse evt. fremtidige råstofgraveområder er der udarbejdet et "Oplæg til evt. fremtidigt råstofgraveområde", som blev sendt i høring hos berørte parter – bl.a. naboer og kommuner.

De bemærkninger der er indkommet i den forbindelse fremgår af bilag 2 i "Forslag til Råstofplan 2012": "Indkomne bemærkninger til Debatoplæg til Råstofplan 2012".

Figur 5. Råstoflovens § 3.

Med baggrund i "Oplæg til miljøvurdering af evt. fremtidige råstofgraveområder", indkomne bemærkninger til "Forslag til Råstofplan 2012" og en vurdering og afvejning af de hensyn som skal afvejes imod hinanden i henhold til råstoflovens § 3 - jf. figur 5, samt faktaboks 3, er der sket en ændring af planen i forhold til planforslagets fremtidige råstofgraveområder:

1) Nye/ændrede fremtidige råstofgraveområder der efter en afvejningsproces er blevet reduceret arealmæssig i forhold planforslaget:
Det drejer sig om følgende områder:

- Ans-Bodalen
- Albæk
- Hornum
- Høgildgård Plantage
- Isenvad
- Røde Mølle

2) Nye/ændrede fremtidige råstofgraveområder der er nedgraderet til råstofinteresseområde på grund af et veto fra Staten.
Det drejer sig om følgende område:

- St. Bredlund Øst

12. Agenda 21

Lokal Agenda 21-strategi

Lokal Agenda 21-strategi og handlingsplan 2012 – 2015 består af 2 dele – en strategidel og en handlingsplan. Kernen i strategidelen er de politiske målsætninger inden for de 4 områder, der er omfattet af Planlovens § 33 a.

Der lægges et spor ud for de kommende 4 år. Den tilhørende handlingsplan er en fortsættelse af det hidtidige arbejde med bæredygtighed og opdatering til nuværende situation og tidsbillede.

Hvad kræver loven?

Region Midtjylland skal efter Planlovens § 33 a hvert 4. år udarbejde en redegørelse og strategi (Lokal Agenda 21) for regionens bidrag til en bæredygtig udvikling af det 21. århundrede.

Strategien skal for regionsrådets vedkommende indeholde de politiske målsætninger for det fremtidige arbejde inden for følgende indsatsområder:

- 1) mindskelse af miljøbelastningen,
- 2) fremme af en bæredygtig regional udvikling,
- 3) inddragelse af befolkningen og erhvervslivet i det lokale Agenda 21-arbejde og
- 4) fremme af et samspil mellem beslutningerne vedrørende miljømæssige, trafikale, erhvervsmæssige, sociale, sundhedsmæssige, uddannelsesmæssige, kulturelle og økonomiske forhold.

Samspil med Den regionale udviklingsplan

Den reviderede Lokal Agenda 21-strategi fokuserer primært på det første punkt – mindskelse af miljøbelastningen. De øvrige punkter integreres i Den Regionale Udviklingsplan, hvor de tværgående temaer er bæredygtighed, viden og samspil.

Agenda 21 og bæredygtig udvikling

Agenda 21 er det internationale navn for en bæredygtig udvikling. Det har sit udspring i Brundtlandrapporten fra 1987, hvor begrebet "bæredygtig udvikling" blev sat på den internationale dagsorden og senere på FN's verdenstopmøde i Rio de Janeiro i 1992 om miljø og udvikling.

Region Midtjylland definerer bæredygtig udvikling som en balance mellem

- Miljømæssig bæredygtighed
- Social bæredygtighed
- Økonomisk bæredygtighed

På Region Midtjyllands hjemmeside:

<http://www.regionmidtjylland.dk/regional+udvikling/energi+og+klima/agenda+21>

kan Region Midtjyllands Agenda 21 strategi ses i sin fulde udstrækning.